

Mirdza Restberga - Zalta

**LATVIEŠU – SPĀNU
VĀRDNĪCA**

Ap 50 000 vārdu

**DICCIONARIO
LETÓN – ESPAÑOL**

Aprox. 50 000 palabras

Pateicība
par materiāliem un padomiem

*Irēnei Murzai, Andrim Pērkonam,
Dzintrai Rācenei, Guntim Valujevam,
Rutai Zakei, Anitaī Zaltaī*

Jura Karčevska mākslinieciskais noformējums

Autorizdevums

ISBN 9984-800-13-X

© Mirdza Restberga - Zalta, 2006
© Juris Karčevskis, vāks, 2006

SATURS – ÍNDICE

Leksikogrāfiske avoti – Bibliografía.....	4
Ievads – Introducción.....	5
Vārdnīcas uzbūve.....	6
El alfabeto letón	7
Pronunciación del idioma letón	7
Nociones gramaticales	9
Manejo del diccionario	13
Saīsinājumi – Signos y abreviaturas	15
Vārdnīca – Diccionario	19
Geogrāfiske nosaukumi – Nombres geográficos	692
Cilvēku vārdi – Nombres de personas	704
Skaitleņi – Numerales	706
Daļskaitļi – Quebrados.....	707
Aritmētiskās darbības.....	708
Lietvārdu locišanas paraugi – Paradigmas de declinación de sustantivos.....	709
Adjektīvu locišanas paraugi - Paradigmas de declinación de adjetivos.....	711
Personu vietniekvārdu locišana – Declinación de pronombres personales	711
Darbības vārdu locišanas paraugi - Paradigmas de conjugación	712
Nekārtno darbības vārdu locišana – Conjugación de verbos irregulares	715

LEKSIKOGRĀFISKIE AVOTI - BIBLIOGRAFIĀ

- LATVIEŠU VALODAS VĀRDNĪCA, Amerikas Latviešu Apvienība, 1993
 LATVIEŠU VALODAS VĀRDNĪCA, Rīga, Avots, 1987
 DICCCIONARIO DE LA LENGUA ESPAÑOLA, Real Academia Española, 2003
 DICCCIONARIO DE SINÓNIMOS Y ANTÓNIMOS, Sopena, Barcelona 1968
 ORTOGRAFÍA DE LA LENGUA ESPAÑOLA (RAE), Espasa, Madrid, 1999
 SPĀNU – LATVIEŠU VALODAS VĀRDNĪCA, Avots, 2004
 DICCCIONARIO DEL ESPAÑOL DE ARGENTINA, Gredos 2000
 DICCCIONARIO DEL ESPAÑOL DE CUBA, Gredos 2000
 VĀCISKI – LATVISKA VĀRDNĪCA, Ed. Ozoliņš, Latvju Grāmata, 1941
 LATVIEŠU – VĀCU VĀRDNĪCA, Avots, 2001
 ANGLU – LATVIEŠU VĀRDNĪCA, Liesma, 1976
 HANDWÖRTERBUCH DEUTSCH-SPANISCH, Langenscheidt, 1971
 HANDWÖRTERBUCH SPANISCH-DEUTSCH, Langenscheidt, 1971
 APPLETON'S NEW CUYÁS English-Spanish and Spanish-English DICCCIONARY, Appleton-Century Crofts, New York, 1966
 DICCCIONARIO ENCICLOPÉDICO CODEX, Codex, Buenos Aires, 1966
 DICCCIONARIO ENCICLOPÉDICO ILUSTRADO SOPENA, Barcelona, 1977
 LATVIEŠU NERĀTNĀS TAUTAS DZIESMAS, Andr. Ozoliņa Apgāds, Vācijā, 1957
 LATVIEŠU VALODAS GRAMATIKA, V.Bērziņa-Baltiņa, Baltijas Apgāds, 1946
 LATVIEŠU VALODAS PRAKTISKĀ GRAMATIKA, B. Ceplīte, L. Čeplītis, Zvaigzne, 1997
 GRAMÁTICA PRÁCTICA, Langenscheidt, Océano, 1998
 EL LIBRO DEL MUNDO, Clarín, Buenos Aires, 1997
 INTERNET

IEVADS

Vārdnīca sastādīta, pamatojoties uz spāņu valodu, ko runā Spānijā. Iekļauti arī daži atšķirīgi, parasti Amerikas kontinentā lietoti vārdi. Tās uzdevums kalpot tulkotājiem un spāniški runājošiem, kas vēlas mācīties latviešu valodu. Paskaidrojumi doti abās valodās.

INTRODUCCIÓN

El léxico corresponde al leton actual usado en Letonia y al español hablado en España, sin tomar en cuenta los regionalismos. Se han incluido algunas palabras de uso distinto y corriente en el Continente americano. Se intentan cubrir las necesidades de traducción y de aprendizaje del idioma leton para los hispanohablantes. Por lo tanto se incluyen el alfabeto leton, la pronunciación y nociiones gramaticales del leton. Las explicaciones están dadas en ambos idiomas.

VĀRDNĪCAS UZBŪVE

Pamatvārdū sakārtojums

Visi pamatvārdi sakārtoti alfabetā secībā.

Lietvārdiem ar līdzskaita mijū ģenitīvā pievienots vīriešu dzimtes vienskaitļa un sieviešu dzimtes daudzskaitļa ģenitīvs. *Piem.: gai/lis m g/sg. -ja gallo m (jālasa: gaiļa); prie/de f g/pl.-žu pino m (jālasa: priežu)*. Saliktie lietvārdi ievietoti alfabetā secībā. Ja lietvārds lietots kā apzīmētājs (ģenitīvā), tas ievietots aiz pamatvārda. *Piem.: aculiecinieks aiz actiņa; puķu veikals aiz puķe.*

Jēdzieniem, kas latviešu valodā izteikti diviem vārdiem, spāņu valodā bieži atbilst viens vārds. *Piem.: zivju bars m – cardumen m; tēva slepkava m/f – parricula m/f; āmura sitiens m martillazo m.*

Īpašības vārdiem parādītas arī noteiktās galotnes. Apstākļa vārds seko aiz īpašības vārda. *Piem. mūžīgs, -ais, -a, -ā adj. etern/o, -a; ~i adv. eternamente (jālasa: mūžīgs, mūžīgais, mūžīga, mūžīgā; mūžīgi).*

Darbības vārdiem apzīmēta piederība konjugācijai un arī atšķirīgie locījumi. *Piem.: sasmalcināt v/t. III₁; vēlēt v/t. II₄; sprie/st v/t. I₄ T.-žu,-d,-ž, P.-du, N.-dišu (jālasa: tagadne 1.2.3. persona vienskaitī spriežu, spried, spriēz; pagātne 1. pers. viensk. spriedu; nākotne 1.pers. viensk. spriedšu).*

Atgriezenisko darbības vārdu nenoteiksmē seko aiz tiešās nenoteiksmes. *Piem.: mazgāt v/t. II₁ (-ies v/r) lavar(se) (jālasa: mazgāt, mazgāties lavar, lavarse); labot v/t. II₂ reparar; ~ies v/r enmendarse; mejorar.*

Homonīmi un homogrāfi apzīmēti arābu cipariem. *Piem. klāt¹ (tuvo), klāt² (segt).*

Svešvārdū garumzīmes un dubultotie līdzskaiti atbilst šodienas latviešu valodas rakstībai Latvijā; atmesta burta ‘r’ mīkstināšana, ‘ch’ aizstāts ar ‘h’ un ‘ō’ ar ‘o’. *Piem.: kašs, bedru, rapiēja – karš, bedru, rapiera; archīvs, chlōrs – arhīvs, hlors; sōlo – solo.*

Pasīvrotais “e” burts apzīmē izrunu platajai “e” skaņai. *Piem.: dzeltens – dzelētens; dēls – dēls.*

Vārdi kursīvā apzīmē izskaužamos, no svešvalodām pieņemtos vārdus, ko vēl lieto ikdienas valodā. *Piem.: gifts, inde; bleķis, skārds.*

Tulkojumos spāņu valodā lietotie (un Karaliskās Akadēmijas pieņemtie) svešvārdi likti vienkāršās pēdiņās. *Piem. gardēdis m – fr: ‘gourmet’ m*

Vārdū saīsināšana, pieņemtās zīmes, iekavas

Atkārtots pamatvārds aizstāts ar tildi. *Piem.: akme/ns m g/sg.-ns piedra f, ~ plāksne f losa f (jālasa: akmens plāksne).*

Atkārtotā pamatvārda daļa pirms vertikālās svītras aizstāta ar tildi. *Piem.: naud|a f dinero m; ~īg/s,-ais, -a,-ā adj. adinerad/o, -a (jālasa: nauda, naudīgs, naudīgais, naudīga, naudīgā).*

Slipā svītra atdala īpašības vārdu un darbības vārdu galotnes.

Atkārtots vārds spāņu tulkojumā aizstāts ar pirmo burtu un punktu. *Piem.: atom|bumba f bomba f atómica; ~enerģija f energía a. (jālasa: energía atómica).*

Iekavās kursīvā doti paskaidrojumi, kā arī stādu un dzīvnieku latīnu nosaukumi. *Piem.: atskabarga f(āķim) lengūeta f, (bulmai) barba f o aleta f.*

Iekavās stāvrakstā sniegti tulkojumu varianti. *Piem.: iegūt peļņu conseguir (obtener) ganancia.*

Komats atdala sinonīmus. *Piem. jauk/s, -a adj.lind/o,-a, bonit/o,-a*

Semikols atdala sinonīmu variantus. *Piem.: mijā f cambio m; intercambio m*

Arābu cipars atdala atšķirīgus vārdus. *Piem.: klejotājs m 1. paseante; 2. nómade m*

Punkts iekavās apzīmē uzsvaru uz otrās zilbes. *Piem.: mazliet (·).*

Divi punkti iekavās apzīmē uzsvaru uz trešās zilbes. *Piem.: pamazītiņām (··).*

Cirkumfleksais akcents iekavās apzīmē homogrāfa lauzto intonāciju. *Piem.: griezt (^).*

EL ALFABETO LETÓN

a, ā, b, c, č, d, e, ē, f, g, ġ, h, i, ī, j, k, ķ, l, ļ, m, n, ņ, o, p, r, s, ū, t, u, ū, v, z, ž

Nota: Actualmente las letras: **ch**, **ř**, **ő** (usadas en textos hasta mediados del s. XX, y que todavía siguen empleando algunos escritores) han sido reemplazadas por **h**, **r**, **o**.

PRONUNCIACIÓN

Las letras: a, d, e, f, i, k, l, m, n, p, r, s, t, u, v se pronuncian igual como en el español.

Consonantes de pronunciación diferente.

b – en letón es labial y se diferencia del sonido “v” que es dentolabial. La letra “b” en letón se pronuncia en la misma forma que la letra “p” pero con sonoridad: (**bumba** – pelota)

c – se pronuncia aproximadamente como “ts”: p. ej. “pizza” en italiano o “zu” en alemán: (**cukurs** – azúcar)

č – corresponde al sonido de “ch”: p. ej. Chile (**čelas** – murmullo)

dz–sepronuncia como la terminación de la palabra inglesa “clouds” (nubes): (**dzirdu** – oigo)

dž – se pronuncia como “Gioconda” en italiano o “John” en inglés: (**dadži** – abrojos)

g – se pronuncia siempre como “ga”: p. ej. gato, agua, Miguel: (**raugi** – mira)

ģ–sepronunciaaproximadamentecomo“ģj”(la “j” como en “yo” español): (**kugis** – barco)

h – se pronuncia como la “jota”: p. ej. jirafa, jamás: (**arheologs** – arqueólogo)

j – se pronuncia como la “y” en “yo” español (no corresponde a la pronunciación rioplatense): (**jumts** – techo)

ļ – se pronuncia como la “ll”: p. ej. calle, lluvia (no corresponde a la pronunciación rioplatense):

(**gaļa** – carne)

ķ–sepronunciaaproximadamentecomo“kj”(la “j” como en “yo” español): (**kaķis** – gato)

ň – se pronuncia como la “ñ”: p. ej. niño, baño: (**viņa** – ella)

š – se pronuncia como “she” (ella) en inglés: (**šeit** – aquí)

z – se pronuncia como “is” (es) en inglés: (**zeme** – tierra)

a

a! ā! int. jah!

abaks m arq. ábaco m

abačija f abadía f; ~ts m, -te f g/pl.-šu
abad m, -esa f

abažūrs m pantalla f (lámpara, velador)

abdomens m anat. abdomen f, ~ināls,
-ais, -a, -ā adj. abdominal cābecēf primer libro m de lectura; catón m;
~nieks m, -ce f g/pl.-ču 1. escolar principiante m/f; párvulo m; 2. persona con pocos conocimientos; principiante m/f; C

ķīniešu ~chino m (algo incomprensible)

abējād/s, -ais m, -a, -ā f adj. tanto uno
como otro, ~i adv. de una u otra manera

abēji num. los dos; ambos

ābele f bot. g/pl.-lu manzano m (*Pirus malus*); ~ļārzs m manzanar m, manzanal m; ~ļzieds m flor f de manzano

aberācija fis., astr., biol. aberración f

abīli, -as num. amb/os, -as

abinieks m zoo. batracio m

abitūrēn/ts m, -te f g/pl.-šu alumno/m, -a
f del último año del secundario; bachiller m/f; ~ijs m 1. egreso m; 2. exámenes m/
pl. finales del secundarioābolains adj.: ~ zirgs caballo overo m
(lunarejo, rodado)ābolājs m trebolar m; ~iņš m dim. bot.
trébol m (*Trifolium repens*)ābolīs m, dim. ~iņš, ~tiņš, ~i/tis g/sg.-ša
manzana f; ~kūka f pastel m de manzana;~skābe f quím. ácido m mónico; ~u sulas
spiestuve f lagar m; ~u vīns m sidra f,

strīdus ~s la manzana de la discordia

abonēments m abono m, su(b)scripción
f; ~en/ts m; -te f g/pl.-šu abonad/o m, -a
f, su(b)scriptor m, -a f; ~ēšana f, abona-
miento, su(b)scripción f; ~ēt v/t. II₄ abo-
nar, su(b)scribirseabortēt v/t. II₄ abortar; ~s m aborto m
abpus prep. (gen., dat.) de ambos lados;~ēj/s, -ais, -a, -ā adj. reversible m/f (ro-
pa); de los dos lados; ~ēji adv. viceversa;■ ~ēja atkarība f interdependencia f;
~grīcīg/s, -ais, a, -ā adj. de dos filos; ~īg/
s, -ais, -a, -ā f bilateral c, recíproc/o, -a;~īgi adv. bilateralmente, recíprocamente
abra f artesa f, amasadera fabrāzīja f geol., med. abrasión f, ~īv/s, -
ais, -a, -ā adj. tecn. abrasiv/o, -a

abreviātūra f abreviatura f

abrka/sis m g/sg.-ša 1. raspador m de arte-
sas; 2. sobras f/pl. de lo amasadoabrocīg/s, -ais, -a, -ā adj. 1. dep. bimanual
c; 2. (abas rokas vienādi veiklas)
ambidextr/o, -a (& m/f)

abrskrāpīs m g/sg.-ja → abrkasis 1.

abscess m med. absceso m

abscīsa f mat. abscisa f

absintīsms m med. absintismo m; ~s m
bot. absintio m, ajenjo m (*Absinthium*)absolutīsms m absolutismo m; ~s, -
ais, -a, -ā adj. absolut/o, -a, -i adv.
absolutamenteabsolvēn/ts m, -te f g/pl.-šu persona que
ha completado sus estudios secundarios
y/o universitarios; Am. egresad/o m, -a
f; ~ēt v/t. II₄ terminar los estudios; Am.
egresarabsorbēcija ffis. quím. absorción f; ~ēt v/t.
II₄ absorber

abstarpēj/s, -ais, -a, -ā adj. mutu/o, -a

abstrahēt v/t. II₄ (-ies v/r.) abstraer(se)abstrakcija f abstracción f; ~t/s, -ais, -a, -ā
adj. abstract/o, -aabsurdīs¹ m absurdo m; ~s, ²-ais, -a, -ā adj.
absurd/o, -a; ~ums m absurdidad f

acain/s, -ais, -a, -ā adj. ojos/o, -a (patatas)

acālija f bot. azalea f (*Aridus*, gen. *Rho-*
dodendron)aceknīs m g/sg.-ña zoo. redecilla f dim.,
retículo m, bonete mace/nes f/pl. g/pl.-ņu, bri/les f/pl. g/pl.-ļlu
anteojos m/pl., gafas f/pl.

DARBĪBAS VĀRDU LOCĪŠANAS PARAUGI

PARADIGMAS DE CONJUGACIÓN

DARĀMĀ KĀRTA – ACTIVO

ĪSTENĪBAS IZTEIKSME – INDICATIVO

	I ₁	I ₂	I ₃	I ₄	I ₅
<i>Nenoteiksme</i>	mest	pirk ^t	siet	glābt	trūkt
<i>Tagadne</i>	met <u>u</u> met <u>met</u> <u>metam</u> <u>metat</u> <u>met</u>	pērku pērc pērk pērkam pērkat pērk	sienu sien sien sienam sienat sien	glābju glāb glābj glābjam glābjat glābj	trūkstu trūksti trūkst trūkstam trūkstat trūkst
<i>Pagātne</i>	metu meti meta metām metāt meta	pirku pirki pirka pirkām pirkāt pirka	sēju sēji sēja sējām sējāt sēja	glābu glābi glāba glābām glābat glāba	trūku trūki trūka trūkām trūkāt trūka
<i>Nākotne</i>	metīšu metīsi metīs metīsim metīsit metīs	pirķu pirķi pirķs pirķsim pirķsit pirķs	siešu siesi sies siesim siesit sies	glābšu glābsi glābs glābsim glābsit glābs	trūkšu trūksi trūks trūksim trūksit trūks
<i>Saliktā tagadne</i>	esmu esmu esam esam	metis metusi metuši metušas	pircis pirkusi pirkuši pirkušas	sējis sējusi sējuši sējušas	glābis glābusi glābuši glābušas
<i>Kondicionālis</i> 1.2.3.p.vsk., dsk.	mestu	pirktu	sētu	glābtu	trūktu

	II ₁	II ₂	II ₃	II ₄
<i>Nenoteiksme</i>	runāt	mielot	mērīt	kavēt
<i>Tagadne</i>	runāju runā runā runājam runājat runā	mieloju mielo mielo mielojam mielojat mielo	mērīju mērī mērī mērījam mērījat mērī	kavēju kavē kavē kavējam kavējat kavē
<i>Pagātne</i>	runāju runāji runāja runājām runājāt runāja	mieloju mieloji mieloja mielojām mielojāt mieloja	mērīju mērīji mērīja mērījām mērījāt mērīja	kavēju kavēji kavēja kavējām kavējāt kavēja
<i>Nākotne</i>	runāšu runāsi runās runāsim runāsit runās	mielošu mielosi mielos mielosim mielosit mielos	mērīšu mērīsi mērīs mērīsim mērīsit mērīs	kavēšu kavēsi kavēs kavēsim kavēsit kavēs
<i>Saliktā tagadne</i>	esmu esmu esam esam	runājis runājusi runājuši runājušas	mielojis mielojusi mielojuši mielojušas	mērījis mērījusi mērījuši mērījušas
<i>Kondicionālis</i> 1.2.3.p.vsk., dsk.	runātu	mielotu	mērītu	kavētu